

cuments posteriors sembla significar 'una propietat alodial'; així en el del S. xv citat pel DAG: «Tots los castells e lochs e granges e quadres e masos», i en els citats per *AlcM*, «El castell de Cabrera --- e la quadra de Vallbona» (1410) i «anant a la baronia o quadra de Caldes d'Estarachs qu'és de la present ciutat» (1536, *Man. Ardits* iv, 45), on ja *quadra* figura designant un caseriu o un poblet ane, i aquest significat és més evident en l'escrit de 1608, «jo us requerech com ha balle que só del lloch de Pomar y de la quadra de senyor, terme de Pomar». En uns goigs de Nostra Senyora de Caldes de Boí hom parla «Des de Pedraforadada --- que és terme de vostra quadra, no gosa lo serpent danyar ni la cuca picar» (*DAG*). El mot *quadra* així emprat s'ha perpetuat en la toponímia i és freqüent en la del Principat com fa constar *AlcM* (*Quadra de Vallirana* etc.) i sovint indica petits nuclis de població. JCoromines té anotades en el terme de Bonremei (Conca de la Ribag.) *kyádra de buils* a l'Est de Buils (que és una masia important), *La kyádra* al N. de L'Antorra, *la kyádra de damón* tocant a Castissent: amb això allí hi tenim tres *quadres*, però és ben possible que fossin quatre en l'origen, resultat d'una divisió quadripartita del terme. Prop de Bonremei, a Fígols hi ha *La Quadra de Miravet*, i un o dos més a Talarn; a Cabdella (Alt Pall.) *Quadra de Jaume* és una partideta i a Roní hi ha *La Quadra de Samponí*. D'altra banda, a Viu de Llevata (Conca de la Ribag.) *quadra* designa una *borda*, és a dir, una caseta o cabana del pastor en la muntanya, pertanyent a una masia en la zona: allí li van dir a JCor. que *Astanyabero* és una *quadra* arruïnada. A Valls (Alt Camp) *quadra* és diu d'una subdivisió d'un rec: allí el *Rem Major* té tres *kyádras*. Més al S., a la Plana de Cast., JCoromines anota *quadra* amb el sentit de 'camí que travessa l'horta' (molt freqüent a la zona), que potser en l'origen era un camí que anava a una quadra, com el *Camí de la Quadra de Villalon* a Almàsora (Plana de Cast.); a l'extrem S. a Guardamar (Camp d'Elx) *quadra* és «lo que va de un camino a una fila de reg» (1963).

Quadra en el sentit de 'habitatge o cambres d'allotjament' en el Baró de Maldà: «al devant [queda] lo convent i iglésia de monjas de la Misericòrdia, que són terciarias de St. Francesch, adnexo a est las *quadras* y habitacions de minyonas ximplas y desamparadas de pare y mare, las que treballan al torn» (*Excursions*, p. 39).

Quadrant 'marc del rellotge de sol': «Vora del finestral de la campana gros<s>a, a mitgdia, és pintat en la paret un *quadrant* de las horas que poch anys ha que se posà lo rellotge en lo campanar per ús de la gent» (Baró de Maldà, *ib.*, p. 121).

Quadrat, -da: 1575, *ThPu*. «La verga o coa de la romana ---; lo cap *quadrat*: caput tetragonum» (pàgina 200); «*Digitus quadratus*: dit *quadrat* ---, és que té tant de llarc com de ample» (p. 75). A Alfara del Patriarca (Horta de Val.) hi ha *Fàbriques del Quadrat* (el *Quadrat*, nom d'una partida), que és una fàbrica de rajoles, vora la partida «els *Rajolars*». A Castell de Castells (Comarca de Dénia) es *kyádráts* és nom d'una

partida.

Carrat és forma variant de *quadrat* i *cairat* amb el sentit de 'truncat de la punta' (*DFA.*) com en els exemples que ens dona aquest diccionari: *fulla carrada* o *esparidenyes carrades*; *AlcM* inclou exemples de Pous i Pagès, qui parla d'un home «mitjancer d'alçària, *carrat* d'espatlles», i de Girbal, qui es refereix a un home de «barba *carrada*». Notem a més aquest exemple de Puig i Ferrater: «També li agradava contemplar els camps, més avall del poble --- els *carrats* de les vinyes, tancats per rengleres *quadrades* d'olivers» (*El cercle màgic*, 289); com ho fa constar *AlcM* (s. v.) *carrat* és l'adaptació del fr. *carré* en el pir.-or. *Carrac* m. es diu en la indústria tapera de 'prisma rectangular que es talla de la llesca per a fabricar-se taps» (*DFA.*, ja en *BDC* XIII, 1925, 100): deu ser extret d'una pronúncia del plural *carrats* com *carracs*. *Carrar* 'fer carracs', en la indústria tapera (*ib.*), i vegeu a més la definició de *quadrejar* de *CostManc.* que reproduïm més avall; i *carrador* és 'operari encarregat de llescar la panna de suro i en fa carracs' (*ib.*).

Quadrella: en la *Cròn.* de Jaume I, cap. 89, on es parla de partir el botí «per *cadrelles*» (II, p. 92), el sentit deu ser en quatre parts com ho entén *AlcM*, però en la divisió de terreny devia usar-se com a 'mitja quadra' (=viutena part) com ho fan suposar les dades que ens proporciona Traver en el seu llibre *Antig. de Cast. Pl.* Aquest autor ens informa que el terme de Castelló es dividia en vuit *quadrelles* (p. 84), i hi havia *Llibres de Quadrelles* que donaven els límits de les distintes zones en què es dividia el terme, i demés, un ofici de *quadreller* (doc. de 1568), p. 105. Traver afegeix també que *quadrella* actualment es diu d'un camí (cf. *quadra*, supra), i hi ha *quadrella dels orfans*, ~ de *Gombau*, i d'altres. J. B. Porcar escrivia un cop: «Aquests camins antics --- una de les causes que majorment contribuïren a esborrar-los al passar les hortes no fon solament el parcelatge de *quadrelles*, sinó el geogràfic que aglutinà a tots els poblats disseminats en un recinte amurallat» (*BSCC* xiv, 86). Sembla, doncs, que amb el parcelatge en *quadrelles*, els camins esdevingueren part d'aquestes divisions i d'allí *quadrelles* passaren a designar els dits camins.

Quadrilla (castellanisme): als exemples de 1591 i de Lacav., que dona *AlcM* es poden afegir aquests dos de la cançó popular: «un dia 'm passà pel cap / de ferme cap de *quadrilla* // és veritat que trobí / cinquanta hòmens en un dia» (*Serrallonga*, de c. 1650, recol. per Verdaguer, en *MilàF, Romllo.*, 1882), «tenia tres filles / las treuhen a ballá totas tres de *quadrilla*» (*ib.*, 310.2).

Quadrillo (castellanisme) 'quadrell de les calces', usual avui a Mall. figura en el mall. G. Roca i Seguí (1742-1813): «Però al punt qu'és desxondí / Y veu qu'havia fet s'asa, / Va esvergar ab ell mateix / Un batay com una casa. // Péga grapada á se roba / Y s'entimbollá ses calces / Una en so *codrillo* tort / Y s'altre demunt se cama» (*Piramo y Tisbe*, en *JMBover, BiEBal.* II, p. 277.49.3).

Quadrejar 'fer quadrat'; notem la definició de *Cost.*